

Forskning och utredning för TI-Sverige – några uppslag

Denna promemoria med en idébank skall ses som ett levande dokument som TI-S kontinuerligt utvecklar.

1 Offentlig upphandling

Offentlig upphandling är ett område där TI redan har engagerat sig och där det är naturligt att gå vidare. Den studie som presenterade på ett seminarium i början av 2006 är ett exempel på en typ av insatser som kan vara användbara i liknande sammanhang. Man kan gå vidare med studier riktade mot olika sektorer, undersöka geografiska variationer etc.

Området är ganska juridiktungt, och ett komplex att bearbeta är om regleringarna kan och bör utvecklas. I huvudsak styrs vi av EU-direktiv på området, men det finns betydande variationsmöjligheter för det enskilda medlemslandet.

2 Regleringar

Gunnar Myrdal är en av dem som i olika sammanhang har understrukt att regleringar är en av huvudorsakerna till korruption. När tjänstemän fattar beslut om tilldelningar av knappa resurser, licenser etc. uppstår en möjlighet att söka påverka dessa beslut. Man kan alltså närma sig frågan om korruptionsrisker från denna utgångspunkt och systematiskt gå igenom områden där vi har långtgående regleringar – bostadsförmedling, jordförvärvslagen, tekniska regleringar som handelshinder m.fl.

3 Sektorsstudier

Mutor och korruption förutsätter inte närvaro av en offentlig makt. Studier av allmänna villkor och konkurrensförhållanden inom enskilda sektorer har ett klart intresse för TI. Vi vet i grova drag vilka faktorer som ökar risken för korruption – få beslutsfattare, stora värden, begränsad insyn – och korruptionsanalyser kommer därmed delvis att överlappa med analyser av konkurrensförhållanden i allmänhet, kartellrisker etc.

4 Exportindustrin

Exportindustrin konfronteras i sitt arbete på globala marknader med administrativa traditioner som avviker från våra egna. Från industrihåll uppvisas ofta en lätt schizofren hållning när korruptionsriskerna kommer på tal: å ena sidan att man naturligtvis inte är involverad i sådana aktiviteter, å den andra att det på många marknader är omöjligt att få några kontrakt om man inte är beredd att betala olika former av provisioner, marknadsföringsinsatser eller vilken rubrik som nu används. Här finns ett potentiellt stort forskningsområde, inom vilket man skulle kunna försöka finna breda stiliserade samband mellan ursprungsländer och mottagarländer, uppskattade korruptionsrisker och exportframgångar, analogt med vad som gjorts för administrativa kulturer i olika länder.

5 Evenemangsindustrin

Det finns anledning att förmoda ett samband mellan större evenemang och korruption. Beslut om olympiska spel hör till sådant som regelmässigt är uppe till diskussion, mot bakgrund av de mycket stora värden som står på spel och de relativt få personer som är inblandade. Ämnesområdet överlappar delvis med temat sport och korruption, som också har diskuterats. Forskning kring detta kan genomföras både som fallstudier och bredare, statistiskt upplagda analyser av de orter eller länder som har fått olympiska spel eller andra större liknande evenemang.

6 Partifinansiering

Partifinansiering är ytterligare ett område där TI-S redan är aktivt och där forskarkontakter är etablerade. Här handlar det sannolikt mest om att bevaka området opinionsmässigt, men komparativa studier kan alltid vara intressanta i debatten. Brett upplagda studier om samband mellan regelverk och uppskattade korruptionsnivåer kan vara intressanta även på detta område.

7 Beslutsfattare och karantänsbestämmelser

I den allmänna debatten har det rubricerade ämnet ofta kommit på tal i samband med iögonenfallande övergångar mellan offentlig och privat sektor. Även här är TI redan aktivt, och ett arbete pågår. Här gäller vad som tidigare sagts om breda statistiskt upplagda studier. Internationellt finns intressanta förebilder att jämföra med.

8 Rättssystemets integritet

Det judiciella systemets integritet har varit tema för en av TI:s årsböcker som dessutom har följts upp med en ambitiös studie- och kampanjhandledning. Det finns anledning för TI-S att ställa frågan om vi i Sverige bör fundera över inslag i vårt eget rättssystem som kan upplevas som problematiska. I internationell jämförelse har domstolarna i vårt land inte någon särskilt stark ställning. I regeringsformen buntas de samman med förvaltningsmyndigheterna. Tillsättning av högre domartjänster lider av samma problem som chefstillsättning i staten i allmänhet. Den har varit föremål för en offentlig utredning (*Domarutnämningar och domstolsledning*, SOU 2000:99), som dock inte har lett till några förändringar. Kring tillsättningar av nämndemän har det pågått en annan utdragen diskussion. Nämndemännen tillsätts på förslag av de politiska partierna i kommunerna i relation till röstetalen, vilket riskerar att skapa en diskutabel koppling mellan partierna och rättskipningen. Frågan om nämndemännens tillsättning utreddes av Johan Hirschfeldt i slutet av 90-talet och senast av en parlamentarisk kommitté (*Framtidens nämndemän*, SOU 2002:61). Kommittén föreslog en ”fri” kvot för personer som inte är medlemmar av politiska partier men ville behålla partietiketterna. Det nya system som sjuades 2006 innebar smärre modifikationer av det tidigare med bibehåll de politiska partiernas dominerande roll. Den nuvarande regeringen har annonserat en översyn men inte indikerat någon särskild riktning.

9 Den kommunala sektorn

Den kommunala sektorn är i kraft av sin storlek intressant. Problemområde överlappar delvis området offentlig upphandling men är bredare. Andra relevanta frågor är den kommunala revisionens ställning, bolagiseringen m.m.

10 EU:s stödsystem

Rörande EU:s stödsystem finns nu två färska beslut om transparens som bidrar till en förbättring. Dels har listan på mottagare av fiskestödet relativt nyligen offentliggjorts, dels har kommissionen fattat beslut att medlemsstaterna inom något år måste offentliggöra motsvarande listor för jordbruksstödet. Detta betyder dock inte att alla problem är lösta. Den straffrättsliga påföljden i de fall korrupta beteenden eller förskingring faktiskt avslöjas är fortfarande otillfredsställande. Det finns exempel på bedrägeriåtal som av oförklarlig anledning lagts ned i medlemsländer. Frågan om en europeisk åklagarmyndighet har behandlats i en grönbok från kommissionen, men denna har legat på is i avvaktan på fördraget. Frågan är känslig, eftersom det straffrättsliga området hör till det som medlemsstaterna värnar mest om.